

Sosiaali- ja terveystoimi
Tartuntatauti- ja hygieniayksikkö

PÄÄTÄI

Mikä se on ja miten siitä voi päästä eroon?

Yleistä päätäistä

Suomessa päätäit ovat lähinnä päiväkotij- ja ala-asteikäisten lasten riesa. Aikuiset saavat tartunnan yleensä omilta lapsiltaan. Tartunnat todetaankin yleensä ensin päiväkodeissa ja kouluissa, sitten kodeissa. Päätäitä havaitaan etenkin syksyisin ja keväisin koulujen lomien jälkeen.

Päätäit lisääntyvät ja leviävät nopeasti. Tartunta saadaan yleensä suorassa pääkontaktissa, esim. lasten leikkiessä päät lähekkäin. Täit saattavat tarttua myös hiusten kanssa kosketuksissa olevien materiaalien, kuten kampojen, hiusharjojen, pyyheliinojen, hiuslenkkien tai päähineiden kautta, mutta tällaisten välillisten tartuntojen merkitys on kuitenkin vähäinen. Täitartunta ei johdu hygienian puutteesta, eikä ympäristön tai hiusten puhtaus vaikuta tartunnan todennäköisyyteen.

Päätäit ovat 1-4 mm mittaisia, läpikuultavan harmahtavia, siivettäviä hyönteisiä, jotka liikkuvat hiuksissa melko nopeasti. Juuri verta imenyt täi on väriltään punertavan ruskea. Täi ei pompi tai lennä, eikä se juurikaan kykene liikkumaan karvattomilla ja sileillä pinnoilla. Liikkuakseen se tarvitsee ympärilleen vähintään 5mm pituisia hiuksia.

Täit eivät poistu hiuksista itsestään, vaan lisääntyvät hoitamattomina. Ne käyttävät ravinnokseen ihmisverta ja elävät noin kuukauden. Tänä aikana naaras munii 100-300 munaa, joista uusi sukupolvi kuoriutuu noin 7 vuorokauden kuluessa. Ihmiskehon ulkopuolella päätäi elää korkeintaan 1-2 vuorokautta, mutta menettää lisääntymiskykynsä jo paljon aiemmin.

Täin munat eli saivareet erottuvat hiuksista soikeina, kuulakkaina, mannaryyniä muistuttavina nystyinä. Kooltaan ne ovat silmin juuri ja juuri havaittavia, noin 0,8mm pituisia. Sormenpäiden välissä hiusta vedettäessä tuntuu pieni epätasaisuus, joka on tiukasti kiinni hiuksessa. Helpoiten täin munat löytyvät korvien takaa, niskahiuksista ja myös otsatukasta. Elävät munat ovat yleensä alle 6 millimetrin etäisyydellä hiuspohjasta. Täin kuoriutuessa tyhjät munankuoret jäävät kiinni hiuksiin ja hiusten kasvaessa kuoret tulevat paremmin näkyviin. Munan sijainnista voi siten päätellä, onko kyseessä elävä vai kuollut muna tai tyhjä munan kuori.

Päättäitartunnan oireet ja tartunnan toteaminen

Päättäitartunta oireilee usein päänahan kutinana, mutta tartunta voi olla myös oireeton. Tartunta havaitaan parhaiten kampaamalla kuivia tai kosteita (hoitoaineella käsiteltyjä) hiuksia täikammalla (saatavana apteekista). Vastuu tartunnan toteamisesta ja hoitamisesta on kodeilla.

Märkäkampaaminen

- Hiukset kastellaan vedellä ja kuivataan sen jälkeen kevyesti pyyhkeellä.
- Hiuksiin levitetään hoitoainetta, joka tekee ne helpoiksi kammata.
- Takut kammataan pois tukevapiikkisellä harjalla tai kammalla.
- Hiukset kammataan taakse ja jakaus tehdään keskelle päälakea.
- Kampaaminen täikammalla aloitetaan edestä otsan kohdalta ja edetään suortuva kerrallaan kohti niskaa.
- Kunkin suortuvan kampaaminen aloitetaan tyvestä ja edetään päänahkaa pitkin hiusten latvaosiin saakka.
- Jokaisen tarkastetun suortuvan jälkeen täikampa pyyhkäistään talouspaperiin ja katsotaan kirkaassa valaistuksessa, jääkö kampaan tai talouspaperiin päätäitä. Tarvittaessa apuna voi käyttää suurennuslasia.
- Tarkastettu suortuva siirretään sivuun. Näin edetään järjestelmällisesti suortuva kerrallaan, kunnes on kammattu puoli päätä otsasta niskaan. Sen jälkeen kammataan toinen puoli samalla tavalla.

Henkilö on saanut päättäitartunnan, jos

- hiuksista löytyy yksikin elävä päätäi
tai
- hiuksissa tiukasti kiinni olevia päätäin munia löytyy sellaisista hiuksista, joita ei aiemmin ole hoidettu päättäitartunnan vuoksi
tai
- hiuksissa tiukasti kiinni olevia päätäin munia löytyy alle 1 cm:n etäisyydeltä päänahasta sellaisista hiuksista, jotka on yli kuukautta aiemmin hoidettu päättäitartunnan vuoksi.

Kuivakampaaminen

- Tutkittava istuu kumartuneena pöydän ääreen kyynärvarsiinsa nojaten.
- Hiukset roikkuvat eteen.
- Pöydälle asetetaan valkoinen paperi.
- Hiukset selvitetään tavallisella kammalla tai hiusharjalla.
- Varsinainen tarkastaminen aloitetaan täikammalla jommalta kummalta sivulta.
- Hiuksia kammataan täikammalla niskasta otsalle hiusrajaan ja siitä alas suortuvan päähän saakka.
- Tutkitaan kirkaassa valaistuksessa, onko pöydällä olevalle paperille putoillut päätäitä. Tarvittaessa apuna voi käyttää suurennuslasia.

Päätätartunnan hoito

Kaikille perheenjäsenille on tehtävä täitarkastus (=hiusten kampaaminen täikammalla), mutta **hätöhoito annetaan vain niille, jotka ovat saaneet tartunnan**. Kaikki tartunnan saaneet tulisi hoitaa samanaikaisesti ja mieluiten vielä saman päivän aikana. **Hoito toistetaan valmisteesta riippumatta 7-10 vuorokauden kuluttua.**

Ensimmäinen hoitokerta ei välttämättä tuhoa kaikkia päätäin munia, joten on mahdollista, että eloon jääneistä munista kuoriutuu lisää täitä. Munat kuoriutuvat 10 päivän kuluessa munimisesta ja täikammen systemaattinen ja toistuva käyttö tämän jakson aikana voi hoitaa tartunnan. Hiuksia tulisi kammata täikammalla vähintään joka toinen päivä 12-14 päivän ajan ensimmäisen hoidon jälkeen ja kerran viikossa usean viikon ajan uusintahoidon jälkeen

Jos eläviä täitä ei toisen hoitokerran jälkeen löydy, on hoito onnistunut, vaikka hiuksissa olisi vielä tain munia. Jos eläviä täitä löytyy, on hoito uusittava, mutta tällä kertaa käytetään jotain muuta vaikuttavaa ainetta sisältävää hätöhoitoa.

Täivalmisteita ei tule käyttää tartuntojen ennaltaehkäisemiseksi, koska se saattaa aiheuttaa haittavaikutuksia ja voi johtaa lääkkeille vastustuskykyisten täikantojen kehittymiseen.

Poissaolo päivähoidosta tai koulusta

Päätätartunta ei anna aiheutta lapsen eristämiseksi päivähoidosta tai koulusta, eikä lasta tarvitse lähettää kotiin kesken päivän. Lapsi voi palata päivähoitoon tai kouluun ensimmäisen hoitokäsittelyn jälkeen.

Ympäristön toimenpiteet

Ihmiskehon ulkopuolella päätäi menettää tartuttamiskykynsä viimeistään 1-2 vuorokaudessa, joten kotona tai päiväkodissa ei ole tarvetta ylenmääräiselle siivoamiselle. Lähinnä tulee huolehtia hiusten kanssa tekemisiin joutuvan materiaalin puhtaudesta.

- Täitartunnan saaneen hiusten kanssa kosketuksissa oleva materiaali (hiusharjat, kammat, hiusten kuivaamiseen käytetyt pyyhkeet, päähineet jne.) on hyvä poistaa käytöstä kahden vuorokauden ajaksi **tai** puhdistaa ne päivittäin: harjat ja kammat puhdistetaan upottamalla ne kuumaan (+60°C) veteen 30 sekunnin ajaksi. Konepestävän materiaalin puhdistamiseen riittää tavallinen konepesu.
- Tyynyliinat suositellaan vaihdettavan molempien hoitokertojen jälkeen.
- Muiden vaatteiden, vuodevaatteiden, huonekalujen, mattojen, auton sisätilojen ym. puhdistaminen ei ole tarpeellista
- Kotia ei tarvitse käsitellä hyönteismyrkyillä

Lisätietoa ja päätäikampausohje videona Tartuntatautiliiton Internet-sivuilla
<http://www.tartuntatautiliitto.fi/paatai.html>

Lähteet: Tartuntatautiliitto ry, Kansallinen päätäiasiantuntijaryhmä